

Paraules clau:

lleure, escalada, aventura i risc

L'escalada i les activitats d'aventura: fent realitat somnis lúcids i lúdics

Alcyane Marinho
Heloisa Turini Bruhns

Faculdade de Educação Física/UNICAMP (Campinas - São Paulo, Brasil)

Abstract

The starting point for this article was the climbing wall of sport climbing constructed and maintained by GEEU (Sport Climbing Group of Unicamp, of which students from different university courses participated) based in the Faculty of Physical Education of Campinas State University, Sao Paulo, Brazil. Casting a curious glance on this group and its set-up, we raised discussions about climbing and its relation with risk, fear and other adventure activities in the outdoors. Reflecting on the danger and insecurity, we tried to show the converging and diverging points, in both natural and artificial ambits. This article is part of a much wider investigation, that takes in a Master's thesis, on sport climbing, whose qualitative research is in the area of leisure studies.

Key words

leisure, climbing, adventure and risk

Resum

El punt de partida per a aquest article va ser el rocòdrom d'escalada esportiva construït i mantingut pel GEEU (Grup d'Escalada Esportiva de la Unicamp, del qual participen estudiants de diferents cursos universitaris), localitzat a la Facultat d'Educació Física de la Universitat Estatal de Campinas, Estat de São Paulo, Brasil. A partir d'una mirada curiosa sobre aquest grup i el seu espai, vam suscitar discussions sobre l'escalada i la seva relació amb el risc, amb la por i amb altres activitats d'aventura en l'ambient natural. Vam reflexionar sobre el perill i la inseguretat, tot tractant de mostrar punts de convergència i divergència, tant en els ambients naturals com en els artificials. Aquest article és part d'una investigació més àmplia, que es refereix a una tesi de mestratge, sobre l'escalada esportiva, la investigació qualitativa de la qual es refereix a l'àrea d'estudis del lleure.

En les activitats d'aventura han estat captades noves formes de "estar junts", el camp principal de manifestació de les quals és el lleure. Entre aquelles destaquen: barranquisme, escalada, *rafting*, *skysurf*, *trekking*, *hidrospeed*, i d'altres.

En analitzar els noms que han rebut per part de diversos autors (esports nous, esports d'aventura, esports tecnològics, esports en llibertat, esports californians, esports salvatges, entre d'altres) es pot constatar que aquests rètols defineixen les característiques i l'origen d'aquestes pràctiques, inserides en un context més ampli.

Segons Betrán (1995), les activitats d'aventura es diferencien dels esports tradicionals perquè les condicions per a la seva pràctica, els objectius, la mateixa motivació i els mitjans utilitzats per a la l'execució són uns altres i, a més a més, s'hi troben presents equipaments tecnològics innovadors que permeten una fluïdesa entre el practicant i l'espai de la pràctica. Són activitats envoltades de riscos i perills, calculats tant com sigui possible, sense que hi hagi entrenaments intensius previs (com als esports tradicionals i de pràctiques corporals com ara la gimnàstica i la musculació). L'experimentació s'esdevé de manera directa, tot allunyant-se de rendiments planificats.

La identitat diferenciada de les activitats d'aventura prové d'aspectes pràctics o materials i, també, de la seva dimensió imaginària o simbòlica (Feixa, 1995), en la qual l'aventura apareix com una esce-

nografia i les accions són subordinades a les percepcions i riscos (reals i imaginaris). Durant aquestes situacions d'aventura, el cos es converteix en un camp "informativacional", concebut com a receptor i emissor d'informació i no com a simple instrument d'acció o coacció. Els cossos, paral·lelament, s'enfronten a regles de realització revisades constantment i sempre sotmeses a l'apreciació dels practicants.

Les informacions han de ser precises i, en algunes circumstàncies, les decisions han de ser ràpides. El vertigen, la velocitat, els desequilibris i les caigudes són característiques presents en aquesta mena d'activitats, accessibles a qualsevol persona, perquè el desenvolupament i perfeccionament tecnològic proporcionen a qualsevol la possibilitat de lliscar per l'aire, l'aigua i la superfície terrestre, fent realitat, com assenyala Betrán (*op. cit.*, pàg. 6), alguns somnis d'aventura. Segons Pociello (1995, pàg. 119), alguns aspectes reforçaran el gust pronunciat per aquestes aventures, com per exemple:

"flexibilitat i rapidesa d'adaptació, lleugeresa i mobilitat, petits grups, domini de tecnologies avançades, organització en xarxa, sentit d'iniciativa i capacitat d'assumir riscos calculats".

Un discurs "radical" ha anat legitimant aquestes pràctiques, traduint, potser, una part de les complexitats del dia a dia humà. Potser aquest discurs pugui ser millor comprès mitjançant reflexions sobre el quadre contemporani en què vivim. En correspondència amb Bruhns (1999, pàg. 7-26), estem vivint un quadre contemporani complex, compost de pèrdua d'horitzons, buit existencial i incomoditats permanents, sensacions presents en el dia a dia. Es busca quelcom indefinit, desconegut, tot component inestabilitats i "descartabilitats" [exclusions]. Segons l'autora, inestabilitats a causa de situa-

cions diàries que presenten riscos constants, violències, desocupació, endeutaments, acumulació d'informacions, entre d'altres. I, paral·lelament, les "descartabilitats" impliquen, des del complex problema de les escombraries fins a l'exclusió dels valors, estils de vida, relacions estables i diferents tipus d'afeccions a coses, persones, llocs, etc.: "un quadre instaurat en el reciclatge de desigs i en el reciclatge de la pròpia vida".

En les vivències d'aventura, es pot notar la influència més sorda, i no obstant això, més profunda, d'un món en crisi, inquietant i inestable, consumit per commocions brutals i animat per transformacions ràpides (Pociello, *op. cit.*).

En contrapartida, aquestes vivències d'aventura, segons Bruhns (*op. cit.*), poden constituir-se en una mena de resistència a alguns elements d'aquest quadre contemporani explicitat més amunt (inestabilitats, caos, contradicció), a mesura que utilitzen aquests mateixos elements, de manera lúdica, per jugar amb ells, potser en una ironia no revelada, tot expressant la "potència de la 'socialitat'".¹

Encara que la primera escalada va ser registrada en 1492 amb l'ascensió d'Antoine de Ville al cim d'Aiguille (als Alps),² d'acord amb Pociello (1987), els esports californians, com ell els anomena, es difonen principalment des del 1975; aleshores augmenta la participació en activitats d'aventura i de risc. Aquests esports són provinents de llocs específics, tenen orígens culturals propis i es caracteritzen per prioritzar, com ja ha estat esmentat, el vertigen des de lliscaments, llançaments a l'espai, en profunditat, és a dir, tenen un estil propi. Pociello cita alguns d'altres exemples: ala delta, *sky surf*, vol lliure, *skate board*, entre d'altres.

La participació cada vegada més gran en aquestes activitats no només desperta l'interès de practicants sinó que ha des-

pertat, també, l'atenció d'empresaris, que veuen en elles una excel·lent oportunitat de negocis. Tant els propietaris de botigues d'articles esportius com els propietaris d'empreses d'aventura descobreixen un ampli camp d'exploració: venen robes i calçats de colors, equipaments, des dels més simples als més sofisticats, mapes, guies, llibres, venen fins i tot l'emoció, el risc i la possibilitat de lleure, tot en un únic "paquet" d'aventura.

Uns quants, dels nous possibles adeptes a aquestes activitats, creuen en la concreció del somni d'aventura ofert per aquests empresaris; tanmateix, no poques vegades, part de l'interès en les activitats és aparent i il·lusori. Alguns, fins i tot abans d'iniciar la pràctica, compren tots els pertrets necessaris, tracten d'estar-ne informats, i tanmateix, en el moment de practicar l'activitat pròpiament dita, acaben renunciant-hi. Potser aquests individus s'il·lusionin de tal forma amb les propagandes sobre les activitats d'aventura que arriben a creure en la possibilitat de ser-ne practicants sense grans obstacles. Malgrat tot, per por, falta de temps, per comoditat, entre d'altres motius, desisteixen abans de començar.³ Totes aquestes persones són el fruit de la compra infructífera d'aquell "paquet" únic d'aventura.

És possible notar, en aquest cas, de quina manera les imatges generen un mercat consumidor, fonamentat en la fascinació de les persones per activitats que emmenen missatges d'aventura i d'emocions fortes. En aquest sentit, Harvey (1993) destaca que la producció d'imatges es presenta com un dels aspectes impulsors de la societat de consum, en la qual la imatge obtinguda mitjançant la compra de sistemes de signes, com ara robes de marca i automòbils de moda, esdevé un element important en la pròpia presentació en els mercats de treball, tot formant part de la recerca d'una identitat individual i d'un significat de la vida.

¹ En tota la vida social, més que la presència d'un poder, és observada la "potència de la socialitat", que es manifesta contra l'ordre establert sota innombrables formes: silenci, astúcia, lluita, passivitat, etc., tot resistint la imposició del poder (Maffesoli, 1998, pàg. 5).

² Unsworth (1994).

³ Per il·lustrar aquest fet, utilitzo, al reportatge de la "Revista da Folha" (1999, pàg. 10), les paraules d'una instructora de busseig. Ella creu que els bussejants són més complicats, perquè compren els equipaments més cars, que sovint no saben ni perquè serveixen. La instructora comenta sobre un alumne: "Jamanta està tan gras que no aconsegueix ni pujar al vaixell. Va comprar el ganivet més gros sense necessitar-lo i va sortir en el primer busseig anomenant-se a si mateix el 'ninja del mar', però ni tan sols havia aprovat la prova d'aptitud".

Tanmateix, el contrari també és veritat: hi ha els qui es comprometen realment amb l'activitat, i la practiquen amb continuïtat.

Com a activitat considerada d'aventura, l'escalada, de la mateixa manera, també ha assolit cada vegada més popularitat. L'escalada s'assembla a un joc. Hi ha algunes regles preestablertes, però també n'hi ha de creades per l'escalador a mesura que puja i intenta de descobrir una presa, per mínima que sigui, per ascendir cada vegada més. Ascensions seqüencials, de dificultats diverses, alia des als diferents tipus d'estructures, constitueixen part de la fascinació d'aquest joc. A l'escalada esportiva (la més practicada pels escaladors del GEEU), executar el millor moviment i amb perfecció és la forma de resoldre el misteri de la via. En aquesta mena d'escalada hi ha una relativa seguretat,⁴ que permet de creure que el risc és més aparent que real. Potser fora possible parlar d'un risc controlat, mesurat i fins i tot, fictici.

Davant d'aquest quadre, com podria ser pensada l'ambigüitat que travessen els riscos controlats? Hi ha una mesura exacta per tenir el control sobre l'activitat? Quin és el sentit de l'aventura en ambients artificials, en els quals es busca de tenir-ho tot sota perfecte control?

Es podria dir que el concepte d'aventura, als rocòdroms artificials d'escalada, s'aproxima més a una mena de vivència lúdica singular, manifestada per un joc de moviments corporals, en què els companys i els equipaments componen l'escenari. Aquest joc, al GEEU, és viscut, complementàriament, al mateix temps que estudis i treball, no és compartimentat al llarg del dia a la universitat.

Per contra, en altres activitats d'aventura, com la mateixa escalada en ambients naturals, es viu una experimentació de riscos imprevisibles i incalculables, cosa que l'allunya de la continuïtat diària de la vida.

En aquest cas, s'aproxima al sentit d'aventura proposat per Simmel (1988). En el seu assaig sobre l'aventura, Simmel afirma que alliberar-se del context de la vida significa, certament, aventurar-se en essència, atès que en la totalitat d'una vida, els continguts individuals, encara que aconseguixin de distanciar-se els uns dels altres, sempre estaran al voltant d'un procés homogeni. L'aventura és viscuda independentment de l'abans i el després i els seus límits són determinats sense fer-hi referència.

"El que caracteritza el concepte d'aventura i el distingeix de tots els fragments de la vida (...) és el fet que quelcom d'aïllat i accidental pugui respondre a una necessitat i tenir un sentit. Una cosa així solament es converteix en aventura quan entra en joc aquesta doble interpretació: que una configuració clarament delimitada per un començament i un final incorpori, d'alguna forma, un sentit significatiu i que, malgrat tota la seva accidentalitat, de tota la seva extraterritorialitat davant del curs continu de la vida, es vinculi amb l'essència i la determinació del seu portador en un sentit més ampli, transcendent als encadenaments racionals de la vida i amb una misteriosa necessitat" (Simmel, *op. cit.*, pàg. 14).

D'acord amb Williams i Donnelly (1985), l'escalada que s'esdevé en ambients físics, com ara roques, muntanyes i casca des glaçades té els seus riscos propis, que li són inherents. Aquests, paral·lelament, poden incloure una caiguda, una allau, un vent fred, entre d'altres. Algunes vegades, poden ser previstos i d'altres no. I, tot i existir una previsió, no poden ser evitats completament perquè, malgrat l'acció de l'escalador, aquells romanen com a part de la situació. Donnelly⁵ afirma que, sense l'existència del risc, l'escalada a la natura deixaria de ser escalada perquè:

"... el risc és l'essència, l'ingredient que atreu els escaladors cap a l'esport, mantenint-los compromesos i pot, eventualment, causar-ne la mort".

Aquesta afirmació concorda amb la idea de Simmel (*op. cit.*) en ressaltar que, a l'aventura, ens lliurem als poders i els accidents del món, aquells que tenen el poder de delectar-nos més, encara que també poden destruir-nos.

D'altra banda, en l'escalada que es realitza en ambients artificials els riscos tenen una altra connotació: són controlats i previsibles. La seguretat del control de riscos eventuals en els ambients artificials d'escalada es manifesta en una seguretat adreçada vers tres vessants principals. Primer, la seguretat de l'activitat pròpiament dita, proporcionada pel company proveït d'equipaments sofisticats; segon, la seguretat de l'espai, tenint en compte la localització del rocòdrom adequadament estructurat dintre d'una facultat i, tercer, la seguretat en el sentit de la proximitat dels domicilis dels escaladors, cosa que possibilita anades i vingudes sense problemes de transport o accés, en un espai controlat pel reconeixement i les previsions.

Per tant, a diferència d'allò que reporta Simmel (*op. cit.*), l'aventura als rocòdroms artificials d'escalada no es vincula al desconeixement o al perill. Al contrari, és viscuda amb base als esdeveniments anteriors i posteriors a l'activitat, els seus límits són determinats amb referència a aquests, integrats al dia a dia acadèmic dels escaladors.

Una altra característica perceptible als ambients artificials d'escalada és la presència de l'aspecte lúdic, cosa que confirma que aquests llocs són dedicats, principalment, a la distensió i al joc. L'experimentació lúdica del cos, en les seves formes genuïnes, sembla ser més fàcil de percebre als rocòdroms que a les roques. Amb això es viuen noves emocions i es donen connotacions diferents a les possibilitats de risc i perill (pràcticament inexistents) i a les sensacions de plaer i de por. Moltes persones són seduïdes per aquest aspecte i troben als llocs artificials un sentit diferent per a l'aventura. En con-

⁴ El grau de seguretat depèn de l'experiència de l'escalador amb els equipaments, amb l'activitat i amb les seves variables; de la mateixa manera que està directament relacionat amb un determinat tipus d'escalada realitzat i amb el seu ambient respectiu. Hi ha més variables que interfereixen en la seguretat en una escalada en roca, per exemple, que no pas en una escalada *indoor*.

⁵ Donnelly (1981) *apud* Williams i Donnelly (1985, pàg. 4).

trapartida, hi ha també aquells que prefeixen un descontrol total, tant en estructures artificials com fora d'aquestes, per exemple els practicants de *base jump*⁶ i d'escalada integral solament.⁷

La qüestió del “descontrol controlat de les emocions” tractada per Elias i Dunning (1992, pàg. 71) és pertinent en aquest moment. Els autors van desenvolupar idees sobre les activitats mimètiques entre les quals poden ser inclosos l'esport, el teatre, la festa i tots els esdeveniments que, d'alguna forma, s'aproximen al lleure. Per a ells, el terme mimètic es relaciona amb els sentiments viscuts en moments d'oci, aquells que es troben relacionats amb sentiments desencadenats en situacions de vida. Hi ha un descontrol controlat i agradable de les emocions. Mitjançant els esdeveniments mimètics, és possible sadollar la necessitat d'extravasat emocions fortes en públic, tot proporcionant un alliberament que no pertorba ni posa en perill els ordres de la vida social. A les activitats d'aventura, les emocions, sovint, condueixen a accions dotades de menys control sense que el practicant arribi, tanmateix, a un descontrol total.

Encara en correspondència amb els autors citats més amunt (ibídem, pàg. 79), les activitats d'oci estimulen emocions, i produeixen tensions d'un tipus particular, sota la forma d'una excitació controlada, és a dir, d'una agradable tensió-excitació, sense riscs, relacionada d'alguna manera amb l'excitació provocada en altres situacions diàries. Una excitació mimètica pot posseir un efecte de catarsi encara que el ressò emocional posseeixi elements d'ansietat, por i, fins i tot, desesperació.

L'escalada esportiva, viscuda en rocòdroms artificials, pot ser considerada com una possibilitat de manifestació d'aquestes agradables excitacions mimètiques. Els escaladors, durant les seves seqüències d'ascensions, segurs de les se-

ves accions i refiats dels seus companys i dels equipaments, se sotmeten a regles preestablertes, bo i ajustant-se a límits prèviament delimitats i codificats.

Els ambients artificials d'escalada, on s'intenta de proporcionar el màxim de seguretat amb el mínim de risc, no poden ser considerats solament com a simples llocs d'entrenament on els escaladors només busquen una *performance* ideal per aplicar-la posteriorment a les roques, com han assenyalat diversos autors ja esmentats, al contrari, la vivència en aquests ambients té una finalitat en si mateixa, i proporciona experiències lúdiques molt particulars.

És de remarcar, per tant, que la pràctica de l'escalada al rocòdrom del GEEU estableix moltes relacions amb accions efectuades al dia a dia dels escaladors del grup. Per més que existeixin al rocòdrom algunes vivències diferents de les de rutina, no es produeix una ruptura amb la vida diària, perquè els participants alternen les seves obligacions i responsabilitats acadèmiques (classes, proves i d'altres activitats) amb els moments d'oci viscuts al rocòdrom, com ara practicar l'escalada, conversar, fer broma, concertar trobades o no fer res.

Sobre aquest últim interès, el de no fer res, s'hi poden fer algunes reflexions. Sovint, en l'actualitat, les persones se senten en l'obligació d'estar sempre fent alguna cosa, se senten, fins i tot, en el deure de divertir-se, i es culpen quan no són felices. En els seus escrits, Maffesoli (1996; 1998) es refereix a l'existència d'un hedonisme poderós i irreprimible, que sustenta la vida en societat. Malgrat tot, les noves maneres de “estar junts”, les formes de col·lectivitat que sorgeixen (exemplificades per les activitats d'aventura) han de ser enteses com a possibilitats de gaudir encara que no es faci res, de tenir el plaer d'estar junts perquè sí. Paral·lelament, aquesta mena de satisfacció és percebuda pels escaladors que passen pel rocò-

drom només per passar, sense cap més objectiu, per conversar o solament per observar.⁸

Anar al rocòdrom representa, així, una alternativa a allò que és quotidià, tot integrant-s'hi, davant els ràpids intervals entre l'hora del dinar i les classes a la facultat; posen de manifest, així, el temps de lleure condicionat pel temps de treball. Són viscuts moments de plaer, por, satisfacció i, també, de disgust i d'insatisfacció, però aquests moments continuen respectant el temps lineal: s'aturen fins a un retorn proper, que serà sempre diferent de l'anterior.

En aquest moment, és pertinent assenyalar algunes qüestions sobre el temps. Encara que existeixen d'altres concepcions sobre aquest (com ara la noció cíclica, repetint-se eternament; la impressionista, la biològica, la psicològica i d'altres –vegeu Bruhns, 1998–), la que preval en la societat industrial contemporània, tal com hem esmentat anteriorment, és la noció de temps lineal, que no es repeteix, que es pot estendre en línia recta i ser mesurat per unitats successives. El temps lineal viscut és un objecte quantitatiu i irreversible, no pot ser projectable. Aquesta concepció de temps es va associar al control tant del no-treball com del treball. Aquest, paral·lelament, en ésser transformat en temps disciplinat, productiu, va passar a ser venut (als “empleadors”), igual com el temps “lliure” passa a ser comprat (pels empleats). Així, en tornar-se mercaderia i des de l'òptica del lucre, el temps perd el seu caràcter de gratuït, i exigeix que tot es justifiqui per la utilitat i sigui acceptat pels patrons morals instituïts.

Encara que coexistint amb altres concepcions, en el nostre dia a dia predomina aquesta concepció de temps productiu, basat en la rendibilitat i la productivitat, que per això ha de ser conquerit i economitat.

⁶ Salt en paracaigudes des d'un lloc fix, com ara el cim d'un edifici, un pont o un congost. En aquesta activitat no hi pot haver cap marge d'error, perquè, per exemple, si el paracaiguda falla, no hi ha prou temps perquè se'n pugui obrir un altre de reserva.

⁷ Escalada practicada sol, sense company i sense cap equipament de seguretat.

⁸ Aquest no fer res, tractat per Maffesoli, s'aproxima a les idees assenyalades per De Grazia (1996) en alertar sobre la lògica vigent, en la qual rarament són permesos moments d'interiorització. L'autor adverteix la possibilitat de jutjar la salut d'un país per la capacitat del seu poble de no fer res –deambular sense cap finalitat, prendre café o simplement asseure's; perquè qualsevol que pugui no fer res, deixant fluir el pensament, ha d'estar en pau amb ell mateix–.

El compromís amb l'escalada de manera intensa sembla contribuir a la construcció d'una altra percepció del temps -"el temps del rocòdrom"- caracteritzada per manifestacions d'actituds més relaxants i satisfactòries amb la vida, en lloc de vivències corporals controlades per un temps compulsiu.

En el temps del rocòdrom no existeixen accions "consumistes" en relació amb l'espai, manifestades per sentiments d'obligació de pujar determinada via o d'executar determinats moviments. Al rocòdrom no s'expressen activitats que només es dirigeixin a l'obtenció de *performances* o a adquirir una bona forma física (encara que alguns escaladors tinguin també aquests objectius).

La lògica que caracteritza l'experiència del temps al rocòdrom es diferencia de la lògica de productivitat anteriorment esmentada, i dóna un significat singular als moments d'escalada. El temps de treball, en aquest cas, no subjuga el temps de lleure, almenys quan els escaladors estan en activitat, força compromesos. Aquí no s'evidencia el caràcter d'obligació ni de deure.

Durant el temps viscut al rocòdrom també és possible de percebre característiques d'un ritual, que expressa que aquest "*pedaço*" no és una mera etapa. De fet, l'espai del rocòdrom del GEEU té algunes característiques del "*pedaço*", terme utilitzat per Magnani (1984, pàg. 137). En ell s'hi estableixen un seguit de relacions socials, principalment d'amistat; malgrat el contorn prou nítid d'aquest espai, el rocòdrom, els seus límits fluctuen, sense delimitació territorial precisa. El grup, en el seu dia a dia d'estudi, treball i escalades té un espai al voltant que conserva en ell mateix un punt de partida: el rocòdrom. Una altra característica és que pertanyer al "*pedaço*" significa ser reconegut en qualsevol circumstància, cosa que, segons Magnani, implica complir determinades regles de lleialtat. Els escaladors, fins i tot els que no es coneixen, es reconeixen, ja sigui per la procedència, pel nom, pel color del cabell, per les proeses realitzades, etc. El ritual que s'hi ma-

nifesta, és travessat per l'ètica de grup i expressat pel seu caràcter inclusiu.⁹ Proveïts amb les seves motxilles, els escaladors s'aproximen, es preparen els equipaments, es posen les sabatilles i visualitzen la via que hauran d'escalar. Tot això, simultàniament amb converses, bromes i un intens esperit col·lectiu.

En contrapartida, un viatge de cap de setmana (o festiu) per escalar en roques planteja, principalment, una ruptura de les experiències quotidianes, per la diferència dels paisatges, l'exploració de les *senderes*, els banys en cascades i, fins i tot, perquè es fa front a situacions inusitades.

Els rocòdroms artificials d'escalada poden portar o no l'activitat a la natura; no obstant això, malgrat haver-hi alguns aspectes de la pràctica dels uns (com ara gestos motors) manifestats en l'altra, tots dos es troben en contraposició.

A més a més dels aspectes de control i seguretat, presents al rocòdrom, la qüestió de la por també es manifesta. Entre les seves diverses vessants, es pot destacar l'acció de comportar-se irracionalment, de tenir pànic, cosa que és part de les resonàncies emocionals que poden ser viscudes en activitats de tipus mimètic (esmentades per Elias i Dunning, *op. cit.*); es perd el control, però no completament, i existeix la possibilitat que la situació sigui reversible.

Sovint, pel fet d'estar tan lligats a les coses quotidianes i a les monotonies diàries, en incorporar a la rutina vivències diferents i, de vegades, una mica més agosarades, manifestem aquesta por.

En un primer moment, la sensació de por pot ser desagradable però, després, a partir de la fascinació, la por que anteriorment va ser prudència (i provocava unes certes restriccions) es transforma ara en adrenalina i acaba en sensació de plaer. L'èxtasi d'estar allà dalt i de superar la por, o millor, d'experimentar aquesta por (preferentment en la mesura correcta!) pot ser percebut en el transcurs de les escalades.

Sentir, controlar, superar i jugar amb la por són algunes de les emocions que

atreuen i motiven els practicants de l'escalada. Per a alguns autors, la possibilitat d'aquestes sensacions contribueix a justificar les raons i motivacions que han produït un augment del nombre de persones participants en activitats d'aventura en general.

D'acord amb Feixa (*op. cit.*), aquells que busquen aquest tipus d'activitat en el medi natural tenen com a objectiu comú el desig de fer coses fora del comú, a més a més de pretendre d'escapar de les grans ciutats, tot intentant de recuperar el contacte amb la natura. Aquesta investigació s'oposa exactament a això, i mostra que els escaladors són allà, en ple centre urbà, fent, igualment, coses comunes i no comunes, explicitant satisfaccions i emocions que poden ser viscudes sense que els participants necessitin desplaçar-se fora de les seves ciutats (i fins i tot de llurs cases).

Mitjançant converses amb escaladors fora del GEEU va ser possible contrastar, en alguns casos, que els motius que condueixen a l'escalada són solament el desig de superar-se davant dels altres, cosa que possibilita l'afirmació que alguns escaladors són moguts més pel plaer de l'estatus que la pràctica transmet (per exemple el reconeixement per una bona *performance* en una competició) que no pas pel plaer inherent a l'activitat. En aquest sentit, es percep una tendència al perfeccionament estètic dels gestos esportius dintre de les exhibicions. Això dóna peu a considerar que la satisfacció de ser vist practicant l'activitat està creixent tant com la satisfacció per la pràctica en ella mateixa (Pociello, 1995).

D'altra banda, hi ha també aquells que actuen, pensen i senten d'una altra forma, basant-se en la sensibilitat, que es manifesta com a complement del plaer d'escalar per escalar.

L'escalada als rocòdroms sembla fer aflorar la subjectivitat d'una manera molt particular, fent que els escaladors tinguin més percepció d'ells mateixos, perquè el fet d'estar sense tocar de peus a terra i suspesos d'una corda, contra la gravetat,

⁹ Veure Da Matta (1987, pàg. 68).

per exemple, implica la necessitat d'una major fusió amb els equipaments i amb el rocòdrom. Més que matar el temps i fugir dels problemes quotidians, més que els sentiments de superació i de competició, l'escalada sembla proporcionar sensacions intrínseques a la mateixa activitat. Integar-se a l'escalada, per al GEEU, sembla tenir una altra connotació, diferent de la competició, de l'exhibició, on són viscuts determinats sentiments difícils d'explicar. Quan s'arriba al final de la via el desig és tornar a començar.

De la mateixa manera que ho fa l'escalada, d'altres activitats d'aventura proporcionen sensacions igualment agradables, sigui baixant un ràpid dintre d'una barca, recorrent llargs i desconeguts viarans, saltant d'un pont al centre de la ciutat o lliscant per l'aire després de saltar d'un avió. Per als practicants d'aquestes activitats, que han de controlar les variables de la pràctica (com ara alçada i dificultat de moviment), el reconeixement dels límits no sempre es troba definit; per això, sovint l'absurd i l'impossible són considerats desafiaments en una temptativa (o desig) de sobrepassar-los.

A l'últim article del llibre "Sobre homes i muntanyes" de Krakauer (1999),¹⁰ és possible de veure aquests aspectes que fan referència a l'imponderable i a l'impossible, que van més enllà d'allò que es pot fer o que cal fer. L'autor relata com va ser la seva escalada "sol integral" al Devils Thumb.¹¹

"Com més alt escalava més tranquil em sentia. Tot el que em subjectava a la muntanya, tot el que em subjectava al món eren sis primes puntes de cromomolibdè clavades un centímetre en una pel·lícula d'aigua congelada. Així i tot, vaig començar a sentir-me invencible, lleuger. Al començament d'una escalada difícil, sobre-tot d'una escalada sol integral difícil, s'és

tothora molt conscient de l'abisme que ens xucla enrere. Sentim constantment la seva crida, la seva enorme fam. Resistir-s'hi demana un esforç conscient formidable. No gosem abaixar la guàrdia ni tan sols un instant. El cant de la sirena del buit ens du al límit, els moviments es tornen matussers, bruscos. Però a mesura que l'escalada prossegueix, espatlla contra espatlla amb el destí, acabem creient en la fiabilitat de les nostres mans, els nostres peus i el nostre cap. Aprenem a confiar en el nostre autotransport. L'atenció es focalitza tan intensament que desapareix la percepció dels artells dels dits ferits, de les rampes a les cuixes i de la tensió per mantenir una concentració constant. Un estat de trànsit s'instal·la al voltant de l'esforç, l'escalada es transforma en un somni lúcid".

Com a part del món contemporani, les "tribus d'aventurers" a la recerca de la realització de somnis lúcids i lúdics, semblaran (com relata Magnani, 1999) menys exòtiques quan deixin de ser considerades de manera aïllada i ho siguin en contextos adequats. D'aquesta manera, les activitats, viscudes als ambients naturals i artificials, han de ser compreses cadascuna en el seu context, d'acord amb els seus diferents codis, conductes i sentits d'aventura, perquè les formes d'experimentació d'emocions compartides seran sempre diferenciades.

Bibliografia

Betrán, J. O.: "Les activitats físiques d'aventura a la natura: anàlisi sociocultural", *Apunts. Educació Física i Esports*, 41 (1995), pàg. 5-8.

Bruhns, H. T.: "Lazer e meio ambiente: a natureza como espaço da experiência", *Conexões: Educação, esporte e lazer*, Campinas: Faculdade de Educação Física da Unicamp, núm. 3, desembre, 1999, pàg. 7-26.

Bruhns, H. T.: "Lazer, cultura e tecnologia: discussões envolvendo aspectos da globalização", *Licere*, Belo Horizonte: UFMG, v.1, 1 (1998), pàg. 77-94.

Da Matta, R.: *A casa & a rua: espaço, cidadania, mulher e morte no Brasil*, Rio de Janeiro: Guanabara, 1987.

De Grazia, S.: *Tiempo, trabajo y ocio*, Madrid: Tecnos, 1996.

Donnelly, P. i Williams, T.: "Subcultural production, reproduction and transformation in climbing", *International Review for the Sociology of Sport*, 20 (1985), pàg. 3-15.

Elias, N. i Dunnig, E.: *A busca da excitação*, Lisboa: Difel, 1992.

Fesko, Ch.: "Social Climbers", *Athletic Business*, gener, 1992.

Feixa, C.: "L'aventura imaginària. Una visió antropològica de les activitats físiques d'aventura a la natura", *Apunts. Educació Física i Esports*, 41 (1995), pàg. 36-43.

Harvey, D.: *Condição Pós-moderna*, São Paulo: Edições Loyola, 1992.

Krakauer, J.: *Sobre homens e montanhas*, São Paulo: Companhia das Letras, 1999.

Maffesoli, M.: *O tempo das tribos*, Rio de Janeiro: Forense Universitária, 2a ed., 1998.

Maffesoli, M.: *No fundo das aparências*, Petrópolis: Vozes, 1996.

Magnani, J. G. C.: "Transformações na cultura urbana das grandes metrópoles", A. S. Moreira (org.), *Sociedade Global: Cultura e religião*, 2a ed., Petrópolis: Vozes, 1999.

Pociello, Ch.: "Os desafios da leveza - as práticas corporais em mutação", Sant'anna, Denise B. (org.). *Políticas do corpo*, São Paulo: Estação Liberdade, 1995.

Pociello, Ch.: "Sports et société. Aproches socio-culturelle des pratiques", París: Vigot, 1987.

Revista da Folha, 17 d'octubre de 1999, pàg. 6-11.

Simmel, G.: *Sobre la aventura - ensayos filosóficos*, Barcelona: Península, 1988.

Unsworth, W.: *Hold the heights - the foundations of mountaineering*, Seattle: The Mountaineers, 1994.

Williams, T.; Donnelly, P.: "Subcultural production, reproduction and transformation in climbing", *International Review Sociology of Sport*, 20 (1985), pàg. 3-15.

¹⁰ Jon Krakauer és escriptor i escalador. Va publicar "En l'aire enrratit" (1997), on relata el desastre (mort de tres clients d'expedicions comercials i tres guies, dels quals dos eren escaladors famosos i experimentats), que va succeir el 1996, a l'Everest, i "Dins la natura salvatge" (1998).

¹¹ Significa "Polze del Diable"; és una muntanya localitzada a Alaska, té 1.800 m verticals a partir de la glacera de la base.